

Пропозиції
до проекту Закону України
«Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України
щодо уточнення окремих положень з метою забезпечення захисту прав
учасників кримінального провадження»
*(реєстр. № 9211 від 17.04.2023 р.)**

Законопроектом передбачено внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України), що спрямовані на удосконалення підстав та порядку тимчасового вилучення, арешту, зберігання в якості речових доказів, здійснення інших процесуальних дій щодо пристроїв для обробки, передавання та зберігання інформації в електронному вигляді (електронної інформації) або їх складових.

Метою законопроекту є «підвищення збалансованості між дотриманням прав фізичних та юридичних осіб і можливостями реалізації своїх повноважень слідчими та прокурорами у збиранні та поданні суду доказів під час кримінального провадження, запобігання неправомірному втручання правоохоронних органів у господарську діяльність високотехнологічних компаній, пов'язаних із цифровою економікою».

Для цього пропонується внести відповідні зміни та доповнення до статей 3, 64-2, 98, 99, 100, 107, 159, 167, 170, 171, 173, 174, 234, 235, 236, 303, 309 КПК України, зокрема щодо положень, які регулюють підстави й порядок визнання речовими доказами вищеназваних пристроїв, їх вилучення під час обшуку та тимчасового вилучення майна, накладення арешту на такі пристрої, оскарження рішень, дій чи бездіяльності слідчого чи прокурора у зв'язку з недотриманням вимог цього Кодексу під час тимчасового вилучення вказаних пристроїв тощо.

Законопроект не суперечить Конституції України та міжнародним договорам, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

З огляду на викладені в законопроекті пропозиції, вважаємо за доцільне акцентувати на таких його ризиках.

З метою дотримання засад правової визначеності закону вбачається необхідним привести назву законопроекту у відповідність зі змістом пропозицій, які в ньому містяться. Назва законопроекту, в якій зазначено *«забезпечення захисту прав учасників кримінального провадження»*, не узгоджується із його текстом.

У законопроекті пропонується внести численні та цілком конкретні зміни і доповнення до сімнадцяти статей КПК України щодо особливостей здійснення різних процесуальних дій стосовно пристроїв для обробки, передавання та зберігання електронної інформації або їх складових, визнання їх речовими доказами тощо.

Слід враховувати, що кримінальне провадження за своїм об'єктивним змістом та спрямованістю пов'язане з можливістю легітимного обмеження певних прав і свобод особи. Тому проведення будь-яких процесуальних заходів, передбачених КПК України, а також пропозиції щодо внесення змін у норми, які

регулюють підстави й порядок їх проведення, так чи інакше будуть торкатися прав окремих учасників кримінального провадження, впливати на їхній процесуальний статус.

З аналогічною метою підлягає редакційній зміні й текст нової частини третьої, якою пропонується доповнити статтю 98 «Речові докази» КПК України.

Другий абзац цієї частини є вкрай складною та громіздкою стилістичною конструкцією. Використане в ньому формулювання «...якщо процесуальним джерелом доказу певного факту чи обставин, що встановлюються під час кримінального провадження, є документ, який міститься на пристрої, такий пристрій для обробки, передавання та зберігання електронної інформації або його складова (складові) речовим доказом цього ж факту чи обставин, що встановлюються під час кримінального провадження, не визнається» пересичене переліком різних даних, є незрозумілим і незавершеним за своїм смислом. Як наслідок, це утруднює її сприйняття та однозначне тлумачення, що перешкоджатиме належному використанню вказаної норми під час правозастосовної діяльності.

Запропоновані в абзаці першому цієї частини умови для визнання речовим доказом «пристрою для обробки, передавання та зберігання інформації або його складової (складових)» лише в разі, якщо він сам є «знаряддям, засобом або предметом кримінального правопорушення», повністю дублюють чинну редакцію частини першої статті 98 КПК України. У ній надається загальне визначення речових доказів як «матеріальних об'єктів, які були знаряддям вчинення кримінального правопорушення, зберегли на собі його сліди...» а також «...матеріальних об'єктів, що були предметом кримінального правопорушення».

Крім того, у назві «пристроїв» перед словом «інформації» відсутнє слово «електронної», наявність якого має істотне значення з урахуванням мети і контексту законопроекту; формулювання «...використаний безпосередньо у якості доказу» не має логічного зв'язку із загальним змістом цього абзацу, що також перешкоджатиме його чіткому тлумаченню й застосуванню у подальшому.

Аналогічні зауваження щодо редакційного викладення слід висловити й щодо нового абзацу, яким пропонується доповнити частину шосту статті 100 КПК України, що регламентує порядок зберігання речових доказів і документів та вирішення питання про спеціальну конфіскацію.

Окрім того, запропоноване доповнення не є достатньо обґрунтованим і не узгоджується із положеннями цієї частини, що передбачають як виняток можливість повернення власнику (законному володільцю) речових доказів, що не містять слідів кримінального правопорушення, лише у вигляді предметів, великих партій товарів, зберігання яких через громіздкість або з інших причин неможливо без зайвих труднощів або витрати по забезпеченню спеціальних умов зберігання яких співмірні з їх вартістю, а також речові докази у вигляді товарів або продукції, що піддаються швидкому псуванню.

Не є вдалою та юридично коректною пропозиція доповнити частину першу статті 174 «Скасування арешту майна» КПК України, у тексті якої міститься

зобов'язання суду скасувати арешт майна за заявою третьої особи, на майно якої накладено арешт, «зі спливом шістдесяти календарних днів, наступних за днем накладення такого арешту, якщо прокурор не доведе необхідність подальшого арешту такого майна на стадії досудового розслідування». Зазначена редакція не може бути прийнятною з точки зору функцій та повноважень слідчого судді, суду у кримінальному провадженні.

Крім того, вона не узгоджується із загальними строками досудового розслідування, передбаченими в КПК України.

Реалізація запропонованого проекту закону не потребує додаткових витрат із Державного та місцевих бюджетів України.

*Дослідницька служба
Верховної Ради України*

**Цей документ підготовлений Дослідницькою службою Верховної Ради України як довідковий інформаційно-аналітичний матеріал. Інформація та позиції, викладені в документі, не є офіційною позицією Верховної Ради України, її органів або посадових осіб. Цей документ може бути цитований, відтворений та перекладений для некомерційних цілей за умови відповідного посилання на джерело.*